

СТРАТЕГІЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВИХ ФОРМУВАНЬ УКРАЇНИ

Н.М. Третяк,

Черкаська філія Української академії банківської справи

Умови для господарювання підприємств, що склалися в Україні у процесі становлення ринкової економіки, висувають жорсткі вимоги до підвищення якості та конкурентоспроможності виготовленої продукції, зниження витрат на виробництво, підвищення ефективності використання фінансових ресурсів. Багато підприємств на сьогоднішньому етапі розвитку не можуть виконати зазначені вимоги. Це, перш за все, стосується агропромислових підприємств сировинної зони та переробки. Щоб виконати вимоги ринкової економіки підприємствам переробної промисловості та сільськогосподарським виробникам необхідно створювати агропромислові формування.

Агропромислові формування є єдиним виробничо-господарським комплексом, в якому виробнича діяльність здійснюється на підставі спеціалізації, концентрації та інтеграції виробництва, переробки і зберігання, а при визначених умовах – і торгівлі сільськогосподарською продукцією і продукцією переробки.

Агропромислові формування є утвореннями ринкового типу, що підтверджує історія їх створення і розвитку. Ще в період столипінської аграрної реформи на селі діяла споживча та кредитна кооперації. Кредитні товариства дали могутній поштовх поширенню виробничих, споживчих, збутових кооперацій. На кооперативній основі в селах створювалися м'ясо-молочні та маслосімейні артілі, сільськогосподарські товариства, споживчі лавки, селянські артільні молочні заводи, які були продуктивними і рентабельно продавали свою продукцію. Широко розповсюджувалися молочні товариства. Так, в Київській губернії станом на 1915 рік діяло 25 молочних товариств. Більша частина товариств існувала в приміській місцевості. Основною діяльністю молочних товариств була закупівля молока у селян, його первинна обробка і подальша переробка на кисломолочні продукти: сир, сироватку і масло. Для організації роботи молочного товариства Київське уїздне земство проводило серед населення пропагандистські заходи, роз'яснювальну роботу, організувало для селян курси по молочному господарству, сприяло наданню молочним товариствам довгострокового 4 % кредиту для придбання обладнання та молочного інвентаря, керувало роботою товариств через інструкторів по молочному господарству і майстрів-маслоробів, на утримання яких щорічно витрачалося 8500 карбованців [1].

Молочні товариства відіграли велику роль у справі перебудови всього тогочасного сільського господарства.

До жовтня 1917 року в Україні функціонувало близько 20 тисяч різних виробничих кооперативних об'єднань та формувань. Але організована колективізація зруйнувала всі кооперативні форми господарювання і сільськогосподарські формування.

Агропромислова кооперація почала своє відродження у 70-х роках, внаслідок концентрації сільськогосподарського виробництва. Найвищою формою виробничого кооперування були виробничі об'єднання. Так, станом на 1980 рік в

Україні діяло 311 агропромислових формувань, в тому числі 51 агропромислове об'єднання і 6 науково-виробничих об'єднань.

Широкого розповсюдження набули об'єднання з виробництва яловичини, свинини, м'яса птиці, яєць, кормів, цукру. В склад таких об'єднань входило декілька колгоспів, радгоспів і промислових підприємств. Наприклад, в склад Черкаського виробничо-аграрного об'єднання цукрової промисловості у 1976 році входило 14 радгоспів, 23 цукрових заводи. Спеціалізацією даного об'єднання було вирощування цукрового буряка, його насіння і виробництво цукру.

На території України створювалися формування не тільки продовольчого напрямку. В 1978 році на території Черкаської області на базі радгоспу "Драбівський" і Золотоніського парфумного заводу було створено виробничо-аграрне об'єднання ефірномалярної промисловості. Радгосп вирощував для заводу сировину (м'яту і кріп), а завод, в свою чергу, переробляв продукцію на ефірні масла.

В Україні було розгорнуто будівництво колгоспних і міжгосподарських комбікормових підприємств. У 1976 році в Запорізькій області вступило в дію 16 комбікормових підприємств, а загалом в Україні до 1980 року було побудовано 400 комбікормових заводів, які виробляли 9,6 млн. тон комбікормів в рік і забезпечували 75 % потреб колгоспів у комбікормах.

Рентабельність агропромислових формувань наприкінці 70-х років зазнала тенденції до зниження. Це було наслідком підвищення цін на сільськогосподарську техніку, мінеральні добрива, насіння, нераціонального використання земель, низького відсотку капіталовкладень у розвиток сільського виробництва.

Планування обсягів сільськогосподарської продукції і продукції її переробки здійснювалось адміністративно-командними методами. Це призводило до штучного зниження ефективності діяльності одних виробництв і завищення інших, що створювало диспропорції між галузями економіки. Відсутність мотивації у праці призводила до падіння якості та обсягів продукції.

Існування агропромислових об'єднань та їх діяльність була не вигідною як для сільськогосподарського підприємства-виробника, так і для промислового підприємства-переробника [4]. Базуючись на екстенсивному розвитку в кінці 80-х років агропромислові формування почали втрачати ефективність своєї діяльності.

В останні роки на базі колишніх колективних сільськогосподарських підприємств запроваджені нові форми господарювання: господарські товариства, сільськогосподарські виробничі кооперативи, приватні підприємства, агрофірми.

При реформуванні сільського господарства виникло багато проблем щодо підвищення обсягів сільськогосподарського виробництва і якості продукції. Сільське господарство не забезпечує сировиною підприємства переробки і сферу торгівлі. Для ефективного розвитку агропромислового комплексу необхідна інтеграція сільського господарства, підприємств переробки, торгівлі та фінансово-кредитних установ.

Наукові дослідження доводять, що в умовах України ефективність в аграрному секторі досягається на основі інтегрованих агропромислових формувань ринкового типу.

Агропромислові формування можуть створювати власні кредитно-фінансові установи на основі кооперування коштів.

Переваги агропромислових формувань полягають у відстежуванні кон'юнктури попиту і пропозиції, організації ринків збуту, виробленні “правил гри” для всіх учасників виробництва, переробки та реалізації, забезпеченні реальної фінансової підтримки великих і дрібних власників у сільському господарстві.

Для розвитку агропромислових формувань необхідно, зокрема, здійснити наступні заходи:

1. Створення відповідної законодавчої бази.
2. Формування банківської інфраструктури з фінансування сільськогосподарських підприємств.
3. Удосконалення кредитування під заставу сільськогосподарської продукції.
4. Розвиток системи лізингу.
5. Створення консультативних фірм і дорадчих служб для надання послуг сільськогосподарським підприємствам.

Список літератури

1. Аналітичні записки з питань розвитку сільського господарства за 1915 р.: Справа 46, Черкаський обласний архів.
2. Ксенофонов М. Оцінка організаційних заходів з реформування аграрного сектору // Економіка України. – 2000. – № 10. – С. 62.
3. Могильний О. Реструктуризація колективних сільськогосподарських підприємств – шлях до багатоукладної ринкової економіки // Економіка України. – 2001. – № 3. – С. 59.
4. Панченко П.П., Шмарчук В.А. Аграрна історія України: Підручник. – К.: Т-во “Знання”, КОО, 2000. – 342 с.

Третяк, Н.М. Стратегічні засади розвитку агропромислових формувань України / Н.М. Третяк // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: зб. наук. праць. - Суми: УАБС НБУ, 2003.- Т. 7.- С. 238-241.